

Målnummer:	T3590-16	Avdelning:	1
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2017-07-11		
Rubrik:	Bevislättnad vid påstått försäkringsfall.		
Lagrum:			
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none"> • NJA 1977 s. 176 • NJA 1984 s. 501 I och II • NJA 1986 s. 3 • NJA 1986 s. 358 • NJA 1992 s. 113 • NJA 2006 s. 721		

REFERAT

Stockholms tingsrätt

R.M. väckte talan vid Stockholms tingsrätt mot Gjensidige Forsikring ASA Norge, svensk filial, och yrkade att tingsrätten skulle förplikta Gjensidige att till henne betala i första hand 88 640 kr och i andra hand 74 797 kr jämte ränta. Som grund för sin talan anförde R.M. följande. Hennes personbil och den egendom som fanns däri tillgreps genom rån den 4 december 2013. Såväl bilen som egendomen däri omfattades av försäkring i Gjensidige med stöldskademoment. Egendomen påträffades inte inom 30 dagar, varför Gjensidige var skyldigt att utge försäkringsersättning.

Gjensidige bestred käromålet. Det vitsordades att R.M. innehaft den i målet aktuella bilen samt att hon innehaft de försäkringar i Gjensidige som gjorts gällande. Gjensidige bestred dock att bilen tillgripits på det sätt R.M. påstått. Då hon inte hade visat att försäkringsfall förelåg fanns ingen skyldighet för Gjensidige att utge ersättning.

Om händelsen anförde R.M. följande.

På morgonen den 4 december 2013 begav sig R.M. som vanligt till bilen som stod parkerad i ett garage i närheten av bostaden. Under tiden pratade hon i telefon med A.H. på Kvarndammens Bilauktion. De diskuterade försäljningen av en bil som R.M. hjälpte en vän att sälja, det var således inte försäljning av R.M:s egen bil som diskuterades. R.M. körde bilen ur garaget och gick sedan ur bilen, med tändningen påslagen, för att stänga garageporten. När hon gick tillbaka mot bilen såg hon att det satte sig en person i förarsätet. Telefonsamtalet med A.H. var fortfarande i gång. Först trodde R.M. att det var en granne som ville skoja med henne och därefter att det kanske rörde sig om en handikappad person. Det var en kraftig man med en halsduk virad om huvudet så att bara ögonen syntes. När personen började ge motorn gas förstod R.M. dock att det var fråga om ett tillgrepp. Hon försökte att hindra tillgreppet genom att först be mannen att stiga ur bilen och sedan genom att försöka dra ut honom ur bilen. Han höll dock alltför spänt i ratten och gick inte att rubba. Hon fick då slänga in sitt ena ben för att försöka trycka på bromsen. Med R.M. hängande i ena bildörren körde mannen iväg och R.M. fick släppa taget efter ett tiotal meter för att inte klämmas mellan bilen och andra bilar som stod parkerade. Fordonet försvann med gärningsmannen. Efter tillgreppet var R.M. i chock och efter att först ha irrat runt några minuter gick hon upp till sin granne M.P. Där fick hon hjälp med att ringa polisen och att hämta nycklar till lägenheten hos hennes dotter som befann sig i skolan.

Gjensidige anförde följande om händelsen.

R.M. har lämnat fem olika versioner av händelseförloppet då bilen påstås ha blivit stulen, vilket är anmärkningsvärt då det sägs röra sig om en självupplevd

händelse. Av utdrag ur Gjensidiges försäkringssystem framgår att den handläggare som tagit emot den första anmälan per telefon antecknat att R.M. då uppgett att det var när hon var på väg att kliva ur bilen som en man trängde sig in i bilen och körde därifrån. I polisanmälan samma dag har R.M. däremot beskrivit ett händelseförlopp som liknar det hon angett i målet. I den skriftliga skadeanmälan har hon dock i stället angett att hon blev utknuffad ur bilen när hon var på väg att hoppa in. I rapporten från den utredning Gjensidige låtit utföra har antecknats att R.M. vid en första telefonkontakt med utredaren, L.K., beskrev att hon blev undanknuffad av en man som kom springande mot bilen och att mannen, när hon sedan försökte att dra ut honom ur bilen, satt fastspänd. Vid senare personligt möte med utredaren berättade R.M. dock inget om vare sig någon knuff eller att mannen suttit fastspänd. L.K. har från polisen i Göteborg inhämtat statistik avseende rån för viss period, varigenom det kan konstateras att sannolikheten för att ett brott av påstått slag ska inträffa vid angiven tidpunkt en onsdagsmorgon är mycket liten. Det kan även noteras att platsen där händelsen ska ha ägt rum syns väl från kringliggande hyreshus, vilket ytterligare minskar sannolikheten för det av R.M. uppgivna händelseförloppet.

Tingsrätten (rådmannen Karin Walberg) anförde följande i dom den 6 oktober 2015.

Domskäl

Bevisbörda och beviskrav

I målet är ostridigt, vilket också följer av etablerad praxis, att det är R.M. som har bevisbördan för att det föreligger sådana omständigheter som gör att hon är berättigad till försäkringsersättning. Parterna har dock haft olika åsikt om vilket beviskrav som ska gälla. R.M. har ansett att hon har uppfyllt sin skyldighet om hon vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter förmått göra mer antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är fallet medan Gjensidige å sin sida har ansett att R.M. har att fullt ut styrka att ett försäkringsfall är för handen.

Det beviskrav R.M. gjort gällande ska tillämpas i målet följer bl.a. av NJA 1984 s. 501 I och II. Det var i de målen fråga om bilar som tagits och brukats olovligen utan att försäkringstagaren själv närvarat. HD uttalade då bl.a. att det av naturliga skäl i en sådan situation ofta är omöjligt att föra full bevisning om tillgreppet och att det är angeläget att den lojale försäkringstagaren kan känna trygghet för att försäkringen verkligen ger skydd i en situation av ofta stor ekonomisk betydelse.

I fallet NJA 2006 s. 721 konstaterades att situationen ofta är en annan när den skadelidande själv har närvarat när skadan uppkom, då bevisläget i många fall kan förmodas vara något bättre än i de ovan beskrivna tillgreppsfallen. I målet var fråga om en påstådd trafikolycka där försäkringstagaren själv närvarade men där föraren av den bil försäkringstagaren kolliderat med var okänd. HD formulerade i målet beviskravet så att det för bifall till käromålet krävdes att det framstod som klart mera sannolikt att skadeorsaken varit den försäkringstagaren uppgett än att orsaken varit en annan.

Situationen i förevarande mål är enligt tingsrättens mening snarast jämförbar med den i NJA 2006 s. 721, i det att R.M. själv närvarat vid den händelse som uppgetts utgöra försäkringsfallet, men den uppgivna skadevållaren är okänd. Tingsrätten finner därmed att motsvarande beviskrav ska gälla i målet såvitt avser frågan om det föreligger ett försäkringsfall eller inte.

Tingsrättens bedömning

Gjensidige har anfört att det av R.M. beskrivna händelseförloppet i sig är osannolikt och har pekat på statistik, enligt vilken det framkommer att liknande rån är sällan förekommande. Den polisman som utrett ärendet och som hörts i målet har angett att det beskrivna händelseförloppet inte är vanligt, men att liknande händelser förekommer och att man ser en ökning av tillgrepp där gärningsmannen på olika sätt försöker att komma åt bilens nyckel. Detta mot bakgrund av svårigheten att stjäla nyare bilar utan nyckel. Sammanfattningsvis drar tingsrätten slutsatsen av den förebringade utredningen att ett tillgrepp som det beskrivna är ovanligt, men inte i sig kan betecknas som osannolikt.

Något tydligt ekonomiskt incitament för R.M. att felaktigt anmäla ett försäkringsfall har inte framkommit i målet. Det som däremot kan konstateras är att R.M. själv gjort en koppling mellan att den aktuella bilen, som vid tillfället annonserades på Blocket, såldes till ett bra pris och möjligheten för henne att hjälpa brodern som var i behov av ett lån. Att bilens pris i annonsen sänktes efter att den legat ute en kortare tid tyder på att R.M. var mer angelägen om att få bilen såld än vad hon nu medgett. Å andra sidan har inget framkommit som ger stöd för att bilen skulle ha varit omöjlig att få såld - den såldes ostridigt ett år senare i ett sämre skick för 120 000 kr.

Det försäkringsfall R.M. gjort gällande har utgjorts av ett rån där hon själv närvarat men till vilket det i övrigt saknas vittnen. Bedömningen av R.M:s uppgifter och hennes trovärdighet har därmed avgörande betydelse i målet.

Gjensidige har anfört att R.M. flera gånger under utredningens gång ändrat sina uppgifter angående händelseförloppet. Enligt tingsrättens mening kan dock de mindre skillnader Gjensidige i denna del pekat på förklaras av att det i flera fall varit uppgifter som nedtecknats av en annan person efter R.M:s muntliga uppgifter. Vissa mindre missförstånd och oklarheter måste i sådana situationer anses naturliga. I allt väsentligt har R.M. beskrivit händelsen på ett likadant sätt genom utredningen och i tingsrätten.

R.M:s berättelse vinner i viss mån stöd av övrig utredning kring hennes agerande den aktuella dagen. Genom förhöret med grannen och den goda vännen M.P. har framkommit att R.M. på morgonen den 4 december 2013 ringde på hos henne och i mycket upprört tillstånd berättade om rånet på det sätt som beskrivits för tingsrätten. Samma dag gjordes polisanmälan, anmälan till försäkringsbolaget samt ordnades med låsbyte i bostaden.

Besvärande för R.M. är dock att hon under utredningens gång, när hon av försäkringsbolagets utredare konfronterats med vissa lämnade uppgifter, har ändrat uppgifterna om bilens inköpsvärde, vilken väska som funnits i bilen och vad denna varit värd samt vilka låsbyten som ägt rum i hennes bolags och kafés lokaler. De förklaringar R.M. lämnat till att uppgifterna har ändrats har inte framstått som övertygande. Detta påverkar hennes trovärdighet i negativ riktning. Tingsrätten kan vidare konstatera att de uppgifter A.H. lämnat om att hon mitt i samtalet med R.M. den aktuella morgonen plötsligt hörde ett "primalskrik" varefter samtalet bröts, inte är förenliga med hur R.M. själv beskrivit händelseförloppet. Enligt R.M. talade hon först lugnt till den man som hoppat in i bilen och bad honom att hoppa ut, eftersom hon trodde att det kunde röra sig om en handikappad person. I viss mån anmärkningsvärt är det även att R.M. inte orsakades några personskador vid det tumult som uppstod då hon i syfte att hindra rånet följde med bilen ett tiotal meter.

Vid en sammanvägning av dessa omständigheter finner tingsrätten att R.M. inte kan anses ha gjort klart mera sannolikt att bilen tillgripits så som hon gjort gällande, än att så inte är fallet. Käromålet ska därför ogillas.

Domslut

Käromålet ogillas.

Svea hovrätt

R.M. överklagade i Svea hovrätt och yrkade att hovrätten skulle bifalla käromålet.

Gjensidige motsatte sig att tingsrättens dom ändrades.

Hovrätten (hovrättsråden Mona Wildig, referent, och Anna-Karin Winroth samt tf. hovrättsassessorn Jaennice Fährlin) anförde följande i dom den 22 juni 2016.

Hovrättens domskäl

Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på samma sätt som i tingsrätten.

Utredningen i hovrätten

Parterna har i huvudsak åberopat samma bevisning som i tingsrätten.

Hovrätten har tagit del av förhören i tingsrätten genom uppspelning av tingsrättens ljud- och bildupptagningar.

Utgångspunkter

Försäkringstagare som gör gällande att ett försäkringsfall föreligger har bevisbördan för att så är fallet. Frågan är dock vilket beviskrav som därvid ska tillämpas.

Av betydelse vid denna bedömning är främst rättsfallen NJA 1984 s. 501 I och II och NJA 2006 s.721. De förstnämnda fallen rörde ersättning från försäkringar som omfattades av konsumentförsäkringslagen och HD fann då att beviskravet skulle formuleras så att försäkringstagaren ska anses ha fullgjort sin bevisskyldighet om det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter framstår som mera antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är förhållandet. I 2006 års fall rörde det trafikskadeersättning och där angavs beviskravet vara att det för bifall till talan krävdes att det framstår som klart mer sannolikt att skadeorsaken varit den uppgivna än att orsaken varit en annan. HD gjorde därvid främst en jämförelse med vad som gäller för utomobligatoriska skadestånd. Visserligen anförde HD också att det då aktuella fallet skiljde sig från 1984 års fall på det sättet att den skadelidande själv varit närvarande när skadan uppkom, men domstolen påpekade samtidigt att det inte var fråga om ersättning från den skadelidandes egen försäkring vilket angavs kunna motivera att beviskravet sattes högre än i 1984 års fall.

Även om R.M. var närvarande vid den påstådda försäkringshändelsen är det här fråga om ersättning från hennes egen försäkring och det handlar såvitt framkommit om en bil som hon har haft för personligt bruk. Enligt hovrättens mening finns då inte något skäl att gå ifrån beviskravet såsom det formulerats i 1984 års fall och i stället använda det som använts för utomobligatoriska skadestånd och trafikskadeersättning. (Jfr dock bl.a. Svea hovrätts avgöranden i mål nr T 7667-12 och T 11383-12.)

R.M. ska alltså ha uppfyllt sin bevisskyldighet om det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter framstår som mera antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är förhållandet.

Frågan om försäkringsfall föreligger

Hovrätten instämmer i tingsrättens slutsatser såvitt avser att ett tillgrepp som det i målet beskrivna är ovanligt men inte i sig osannolikt, att något ekonomiskt incitament för R.M. att felaktigt anmäla ett försäkringsfall inte framkommit i målet samt att R.M. i allt väsentligt har beskrivit händelsen på ett likadant sätt genom utredningens gång.

När det gäller trovärdigheten av R.M:s berättelse gör hovrätten samma bedömning som tingsrätten i det avseendet att hennes berättelse får stöd i de uppgifter som lämnats av vittnet M.P. samt av den skriftliga bevisningen när det gäller polisanmälan i nära anslutning till händelsen och byte av lås samma dag. Uppgifterna stöds också av de handlingar som visar att hon fått nytt körkort i anslutning till aktuell dag. Till skillnad från tingsrätten anser hovrätten emellertid att R.M:s berättelse även stöds av de uppgifter som lämnats av A.H. A.H. har visserligen vid förhöret i tingsrätten talat om att hon i telefon hört ett skrik som hon liknat vid ett primalskrik, men hon har också bekräftat de uppgifter som hon lämnade vid ett polisförhör som hölls inte så långt efter händelsen där hon uppgav att hon hört R.M. fråga någon vad denne gör. Hon har vidare uppgett att hon därefter hört "stök" och att R.M:s telefon sedan stängts av. R.M. har själv beskrivit det påstådda händelseförloppet som att hon inledningsvis talade lugnt till mannen i bilen, men att hon någon gång under händelsen skrek till.

När det så gäller uppgifterna om att R.M. under utredningens gång har lämnat olika upplysningar om bilens inköpsvärde, vilken väska som funnits i bilen och värdet på denna samt låsbyten i hennes bolags och kafés lokaler finner hovrätten, i likhet med tingsrätten, att detta i viss mån påverkar R.M:s trovärdighet i en negativ riktning. Den förklaring som R.M. har lämnat till varför det förekommit olika uppgifter om bilens inköpsvärde och låsbytena framstår enligt hovrätten dock inte som osannolik och de olika uppgifterna hon lämnat i övriga frågor innebär inte att det starka stöd som hennes uppgifter om tillgreppet fått av återopad bevisning försvagas.

Det har därtill framkommit att den ifrågavarande bilen drygt ett år efter det påstådda tillgreppet återfanns i skadat skick och med borttagna registreringskyltar. Också denna omständighet talar med viss styrka för R.M:s version av händelseförloppet.

Vid en bedömning av samtliga omständigheter i målet finner hovrätten att det framstår som mer antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är förhållandet. R.M. ska därmed anses ha uppfyllt sin bevisskyldighet i frågan om försäkringsfall föreligger.

Gjensidiges ersättningsskyldighet

På anförda skäl fann hovrätten att Gjensidige skulle förpliktas att utge ett totalt belopp om 42 998 kr till R.M.

Hovrättens domslut

Hovrätten ändrade tingsrättens dom på så sätt att Gjensidige skulle utge 42 998 kr till R.M. och ränta på beloppet.

Högsta domstolen

Gjensidige överklagade och yrkade att HD skulle ogilla R.M:s talan.

R.M. motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Katarina Berglund Siegbahn, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom.

Domskäl

Bakgrund

1. R.M. anmälde den 4 december 2013 till sitt försäkringsbolag, Gjensidige, att hon hade rånat på den personbil, LWU 418, av märket Audi, som hon ett par veckor dessförinnan hade köpt för 157 000 kr. Ett år senare påträffades fordonet. Det var skadat och chassinumret hade slipats bort.

2. R.M. begärde ersättning från Gjensidige med anledning av det påstådda rånet. Gjensidige avböjde att utge ersättning med hänvisning till att R.M. inte visat att försäkringsfall förelåg. R.M. väckte då talan mot Gjensidige. Hon yrkade vid tingsrätten, såsom talan slutligen bestämdes när fordonet hade påträffats, ersättning med i första hand 88 640 kr och i andra hand 74 797 kr, båda yrkandena jämte ränta. Hon gjorde gällande att bilen och den väska med innehåll som låg i bilen - och därmed försvann vid händelsen - omfattades av försäkringen och att försäkringsbolaget var ersättningsskyldigt för dessa och för vissa kostnader som uppkommit till följd av rånet.

3. Gjensidige bestred att bilen tillgripits på sätt som påståtts och att R.M. hade styrkt att försäkringsfall förelåg. Bolaget vitsordade ett belopp om 42 998 kr jämte ränta.

4. Tingsrätten bedömde att situationen snarast var jämförbar med den i rättsfallet NJA 2006 s. 721 och att R.M. därför skulle göra det klart mer sannolikt att bilen tillgripits på det sätt som hon gjort gällande, än att så inte var fallet. R.M. ansågs inte ha nått upp till det beviskravet och tingsrätten ogillade käromålet.

5. Hovrätten däremot, har ansett att det inte finns skäl att frångå beviskravet i rättsfallen NJA 1984 s. 501 I och II och har bedömt att R.M. har fullgjort sin bevisskyldighet genom att det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter framstår som mer antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är fallet. Hovrätten har förpliktat Gjensidige att utge ersättning till R.M. med det belopp som bolaget vitsordat. - - -.

Prejudikatfrågan i målet

6. Prejudikatfrågan i målet är vilket beviskrav som ska tillämpas för att avgöra

om försäkringsfall föreligger.

Bevisbörda och beviskrav vid försäkringsfall

7. Utgångspunkten vid en tvist om försäkringsersättning är att försäkringstagaren har bevisbördan för att försäkringsfall föreligger. Huvudregeln i tvistemål är att den part som har bevisbördan för ett visst sakförhållande ska förebringa full bevisning om detta.

8. HD har dock ställt upp ett något lägre beviskrav bl.a. när det i utom-obligatoriska skadeståndssituationer har funnits särskilda svårigheter att lägga fram full bevisning om att andra skadeorsaker än den påstådda är uteslutna. Den skadelidandes påstående om händelseförloppet har då godtagits om det, vid betraktande av samtliga omständigheter i målet, framstått som klart mer sannolikt än någon förklaring till skadan som lämnats av motsidan (NJA 1977 s. 176) och därtill även i sig sannolikt (NJA 1981 s. 622).

9. I rättsfallen NJA 1984 s. 501 I och II tillämpades ett ytterligare sänkt beviskrav. Målen gällde försäkringstagare vars bil tagits och brukats olovligen. HD ansåg att det av naturliga skäl ofta är omöjligt att föra full bevisning om att en bil tagits och brukats olovligen och att beviskravet därför borde lindras, varvid en avvägning borde ske mellan försäkringstagarens skyddsintresse och intresset för försäkringstagarna som kollektiv att inte försäkringsgivarens risktagande ska bli så stort att premierna blir oacceptabelt höga. Beviskravet formulerades så att försäkringstagaren ska anses ha fullgjort sin bevisskyldighet om det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter framstår som mer antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är fallet. Vid bedömningen får också hänsyn tas till att försäkringstagare som är konsument i allmänhet har betydligt sämre möjligheter än försäkringsgivaren att förebringa utredning i frågor av teknisk natur av betydelse för bedömningen av hans påståenden.

10. Det i 1984 års fall uppställda beviskravet, "mer antagligt" har tillämpats i andra fall där det har varit fråga om konsumentförsäkring, t.ex. NJA 1986 s. 3 och 1986 s. 358. När det i stället har varit fråga om försäkringsfall vid företagsförsäkring har HD uttalat att det högre beviskravet "klart mer sannolikt" ska gälla, se NJA 1992 s. 113.

11. HD har också i rättsfallet NJA 2006 s. 721 använt beviskravet "klart mer sannolikt" när det har varit fråga om en konsument som begärt trafikskadeersättning. I det fallet ansåg HD att en lindring av beviskravet var påkallad och den skadelidande, vid en avvägning mellan den skadelidandes skyddsintresse och försäkringskollektivets intresse av att försäkringsbolagens risktagande inte är så stort att premierna blir mycket höga, skulle göra det klart mer sannolikt att orsaksförloppet varit det som skadelidanden påstått än det som motparten åberopat. HD påpekade att situationen skilde sig från 1984 års fall bl.a. genom att den skadelidande varit närvarande när skadan uppkom, vilket i många fall kan medföra ett något bättre bevisläge än i tillgreppsfall. Det förhållandet att ersättningen inte begärdes ur den skadelidandes egen försäkring kunde också motivera att beviskravet sattes högre än i 1984 års fall.

12. Flera faktorer kan alltså påverka beviskravet i höjande och sänkande riktning när det gäller frågan om försäkringsfall föreligger eller inte. Ytterst är det dock en fråga om en avvägning mellan försäkringstagarens skyddsbehov och försäkringsgivarens och försäkringstagarkollektivets intresse av att försäkringsfall inte arrangeras.

13. Skyddsbehovet kan generellt anses väga något tyngre när det är fråga om ersättning ur egen försäkring än trafikskadeersättning, vilket NJA 2006 s. 721 ger uttryck för. Trafikskadeersättningen är dock tänkt att vara en försäkringsmässig ersättningsordning och olikheterna ska därför inte överdrivas. Det förhållandet att ersättning krävs ur egen försäkring utesluter alltså inte att det högre beviskravet kan tillämpas.

Beviskravet i detta fall

14. En omständighet som har ansetts påverka bevisskyldigheten i fall av konsumentförsäkring är att konsumenter i regel har sämre möjligheter än försäkringsgivaren att förebringa bevisning i frågor av teknisk natur. Vid den typ av tillgrepp som påstås ha skett i detta fall har dock teknisk bevisning liten

betydelse och det saknas egentligen skäl att av den anledningen sänka beviskravet till det som tillämpats i 1984 års fall. Detta utesluter dock i och för sig inte att en försäkringstagare som är konsument ändå i andra avseenden kan vara i ett utredningsmässigt underläge i förhållande till försäkringsbolaget, vilket kan påverka beviskravet.

15. Liksom i 2006 års fall skiljer sig också situationen från 1984 års avgörande genom att försäkringstagaren har varit närvarande vid det påstådda försäkringsfallet. I många fall kan då bevisläget vara bättre än om försäkringsfallet inträffat utan försäkringstagarens närvaro. Detta kan motivera ett högre beviskrav än i 1984 års fall. Det innebär dock inte att försäkringstagarens närvaro alltid medför bättre bevismöjligheter. I sådana situationer där försäkringstagaren t.ex. inte har varit medveten om tillgreppet när det skedde är det inte säkert att bevisläget är bättre än annars och närvaron är då inte i sig skäl för att tillämpa det högre beviskravet. I detta fall finns det dock inte sådan hänsyn att ta utan det förhållandet att R.M. har varit närvarande får anses ha förbättrat hennes möjligheter att föra bevisning om händelsen.

16. Även om det är fråga om en konsumentförsäkring finns det alltså vissa omständigheter som talar för att beviskravet bör sättas högre än i 1984 års fall. Vid en avvägning mellan försäkringstagarens och försäkringsgivarens intressen och med betraktande av samtliga i målet förekommande omständigheter bör det därför, för att bevisskyldigheten ska anses uppfylld, framstå som klart mer sannolikt att försäkringsfall föreligger än att så inte är fallet. Det förhållandet att R.M., till skillnad från i 2006 års fall, begär ersättning ur egen försäkring kan i sammanhanget inte anses i sig ha sådan tyngd att beviskravet ska stanna vid det som formulerats i 1984 års fall.

17. Hovrätten har inte prövat bevisningen i målet med utgångspunkt i det högre beviskravet "klart mer sannolikt". Målet bör därför lämnas tillbaka till hovrätten för en sådan prövning.

Domslut

HD förklarar att R.M. - för att hon ska anses ha fullgjort sin bevisskyldighet - ska göra det klart mer sannolikt att den händelse som hon grundar sitt ersättningsanspråk på har inträffat än att så inte är fallet.

HD lämnar tillbaka målet till hovrätten för fortsatt behandling.

HD (justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, referent, Dag Mattsson, Sten Andersson och Petter Asp) meddelade den 11 juli 2017 följande dom.

Domskäl

Bakgrund och prejudikatfrågan

1. R.M. har framställt yrkande om försäkringsersättning från sitt försäkringsbolag, Gjensidige, under påstående att hon den 4 december 2013 av en okänd person blev rånad på sin personbil och viss egendom som fanns i bilen.
2. Gjensidige har bestritt att utge ersättning med hänvisning till att R.M. inte har visat att hon har blivit utsatt för ett rån och att försäkringsfall föreligger.
3. R.M. har bevisbördan för det påstådda händelseförloppet. Prejudikatfrågan är vilket beviskrav som ska tillämpas vid bedömningen av om hon har fullgjort sin bevisskyldighet.

Utgångspunkten och i målet aktuella bevislätnadsregler

4. En utgångspunkt i civilmål är att den part som har bevisbördan för ett påstått sakförhållande ska prestera full bevisning om detta. Det brukar uttryckas så att sakförhållandet ska vara styrkt. Huvudregeln om full bevisning har dock genom domstolspraxis kompletterats med olika bevislätnadsregler.
5. För sådana skadeståndssituationer där det typiskt sett finns särskilda svårigheter att lägga fram full bevisning om skadeorsaken har HD anvisat ett något lägre beviskrav än full bevisning. Den skadelidande har då uppfyllt sin

bevisskyldighet när hans eller hennes förklaring till skadan med beaktande av samtliga omständigheter framstår som klart mer sannolik än någon förklaring som har lämnats av motsidan (se bl.a. "Gropen" NJA 1977 s. 176; det sägs ibland att den angivna orsaken också ska vara sannolik i sig, men det får anses ligga i bevislätnadsregeln sådan den formulerades i 1977 års avgörande). Regeln gäller även orsakspåståenden i många andra fall. Tingsrätten tillämpade den i detta mål, men domstolen fann trots den med regeln förenade bevislätnaden att R.M. inte hade uppfyllt sin bevisskyldighet.

6. Ett ännu något lägre beviskrav har tillämpats när en försäkringstagare begär försäkringsersättning under påstående att hans eller hennes bil har tillgripits. Försäkringstagaren har då ansetts fullgjort sin bevisskyldighet när det vid en helhetsbedömning av samtliga omständigheter framstår som mer antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är fallet (se NJA 1984 s. 501 I och II, jfr NJA 1986 s. 3 och NJA 1986 s. 358; annorlunda vid företagsförsäkring, se NJA 1992 s. 113). Som skäl för den till bilstödsfallet knutna bevislätnadsregeln har anförts bl.a. typiska bevisvärigheter och den enskildes behov av försäkringsskydd. Hovrätten har tillämpat denna regel och funnit att R.M. har uppfyllt sin bevisskyldighet.

Hur långt sträcker sig 1984 års rättsfall?

7. Den sistnämnda bevislätnadsregeln tillämpades inte i rättsfallet NJA 2006 s. 721, som gällde trafikskadeersättning. HD påpekade att situationen skilde sig från 1984 års fall genom att den skadelidande hade varit närvarande när skadan uppkom, vilket i många fall kunde medföra ett något bättre bevisläge. Också det förhållandet att ersättningen inte begärdes ur den skadelidandes egen försäkring kunde enligt domstolen motivera att beviskravet sattes högre än i 1984 års fall. HD:s uttalanden i 2006 års fall leder till frågan hur långt 1984 års rättsfall sträcker sig.

8. I 2006 års avgörande angavs således två konkurrerande argument för att, i det fall som HD då hade att avgöra, inte tillämpa bevislätnadsregeln enligt 1984 års rättsfall. Avgörandet är därför inte helt lättolkat. Men oavsett hur det ska förstås när det gäller regelns tillämplighet i fråga om trafikskadeersättning, så talar avgörandet för att en tillämpning av bevislätnadsregeln i 1984 års rättsfall förutsätter bl.a. förekomsten av särskilda bevisvärigheter. Vid biltillgrepp kan en sådan bevisvärighet vara att den skadelidande inte var närvarande vid bilens försvinnande och därför inte har möjlighet att ha någon mer bestämd uppfattning om hur bilen har försvunnit; den är bara borta utan att den skadelidande vet hur det gick till.

9. Liknande bevisvärigheter som motiverar att den särskilda bevislätnadsregeln tillämpas kan föreligga om en försäkringstagare visserligen är närvarande vid den påstådda händelsen men har varit omedveten om denna medan den pågick. Omvänt behöver regeln inte vara tillämplig fastän den försäkrade själv inte var närvarande vid den uppgivna händelsen. Mot bakgrund av att det rör sig om en bevislätnadsregel grundad på de bevisvärigheter som typiskt sett föreligger när en bil påstås ha försvunnit utan att försäkringstagaren har grund för att ha någon mer bestämd uppfattning om hur detta har skett, så bör även andra förhållanden än försäkringstagarens egna iakttagelser kunna föranleda att regeln inte ska tillämpas. Det ska emellertid då röra sig om förhållanden som i princip är ägnade att ge försäkringstagaren samma säkra uppfattning om händelsen som om han eller hon själv hade varit med om denna. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter från någon som har lånat bilen och närvarat vid försvinnandet eller om observationer av en granne som iakttagit bilens bortförande. Att det kan finnas annan bevisning eller indicier på att bilen har tillgripits olovligen - såsom inbrottsmärken i ett garage - utesluter alltså inte att regeln tillämpas (jfr NJA 1986 s. 3).

Tillämplig bevislätnadsregel i detta fall

10. R.M. har berättat att hon rånades på sin bil utanför en garagelänga vid sin bostad och att hon försökte hindra rånaren från att med bilen lämna platsen. Eftersom R.M. sålunda uppger sig ha iakttagit hur hon skulle ha frånhänts sin bil finns det inte skäl att tillämpa den särskilda bevislätnadsregeln. I stället ska - på det sätt som tingsrätten har gjort utan att försäkringsbolaget har satt det i fråga - prövningen ske enligt den bevislätnadsregel som normalt ska tillämpas för orsakssammanhang.

11. R.M. ska alltså, för att ha rätt till försäkringsersättning, göra det klart mer sannolikt att den händelse som hon grundar sitt ersättningsanspråk på har inträffat än att så inte är fallet. Mer konkret uttryckt ska hon göra det klart mer sannolikt att hon frånhändes bilen olovligen genom rån än att bilen undanskaffades med hennes lov.

Den fortsatta handläggningen

12. Hovrätten har prövat bevisningen i målet med utgångspunkt i endast det beviskrav som 1984 års fall ger uttryck för. Huruvida R.M. har uppfyllt sin bevisskyldighet enligt det något högre beviskrav som följer av den bevislätnadsregel som normalt ska tillämpas för orsakssammanhang bör lämpligen inte prövas i HD med överhoppande av hovrätten. Målet ska därför lämnas tillbaka till hovrätten för en sådan prövning.

Domslut

HD förklarar att R.M. - för att hon ska anses ha fullgjort sin bevisskyldighet - ska göra det klart mer sannolikt att den händelse som hon grundar sitt ersättningsanspråk på har inträffat än att så inte är fallet.

HD lämnar tillbaka målet till hovrätten för fortsatt behandling.

HD:s dom meddelad: den 11 juli 2017.

Mål nr: T 3590-16.

Rättsfall: NJA 1977 s. 176, NJA 1984 s. 501 I och II, NJA 1986 s. 3, NJA 1986 s. 358, NJA 1992 s. 113 och NJA 2006 s. 721.

Sökord: Försäkringsersättning; Bevisbörda; Beviskrav; Konsumentförsäkring

---